

БЕЛАРУСКАЯ КРЫНІЦА | BIEŁARUSKAJA KRYNICA

Palityčnaja, hramadzkaja i literaturnaja hazeta.

Adras Redakcyi i Administracyi:
WILNIA, ZAWALNAJA 1-1 (Wilno, Zawalna 1-1).
Redakcyja adčyniena ad 9 hadz. ran. da 4-aj uwieč.

HAZETA WYCHODZIĆ RAZ U TYDZIEŃ.

Koŝty wydawania pakrywajuc składki.
Składka u hod 4 zał., na paŭhoda — 2 zał.,
na 3 miesiacy — 1 zał.

Дэморалізацыя беларускай вёскі.

(Ад нашага баранавіцкага карэспандэнта).

Прыглядаючыся ўважна да жыцця нашай вёскі ў Баранавіцкім павеце, можна спасцерагчы адну сумную праяву, гэта — дэморалізацыя беларускай вёскі. Прычын дэморалізацыі многа. Я хапёў-бы паказаць тут на галоўныя.

Дэморалізацыя вёскі пачалася не ад сьняжнянага дня, яна нягнецца ад ваенных і паваянных часоў. Вайною чалавек прывык да розных зьменаў, якія наступалі адна па другой у вельмі скорым тэмпе. Людзі прывыклі глядзець на ўсе падзеі, як на нешта пераходнае і нясталае, дзеля гэтага само паньцце сталася адляцела ад людскога жыцця вельмі далёка. Праўду кажучы, пад знакам нясталася сьняжнянага жыцця жыве ня толькі наш баранавіцкі навет, але і ўвесь край, а нават увесь сьвет; людзі ўсё нечага чакаюць, прыслухоўваюцца да кожнага гому, які раздаецца на сьвеце і гадаюць, ці гэта ўжо не пачатак буры, якая мае прыйсьці...

Жывучы ў гэтакім настроі, наш селянін ня хоча брацца да ніякай самастойнай, на даўжэйшую мэта аблічанай працы, а толькі чакае. Каб яго спытаць, чаго ён чакае, то ён і сам добра ня ведае, а толькі чакае нейкай змены і гэта чаканьне адбірае ад яго ўсю жыцьцёвую энэргію і ахвоту да грамадзкай працы.

Апроч гэтага бліжэй неазначанага і плыўкага чаканьня, яшчэ можна заўважыць другую важную праяву ў жыцці нашага народу: гэта зьнявераньне да ўсіх налітычна-грамадзкіх пачынаньняў і клічаў. Яно праўда, што праз усе гэтыя гады было шмат прычын, каб зьняверыць людзей да ўсіх бадай грамадзкіх кірункаў. Зараз пасля вайны навет наш быў выстаўлены на рознага роду агітацыйныя спробы, якія не далі нашаму селяніну нічога. Спачатку сунуліся на наш павет розныя польскія партыі, спасярод якіх найбольш і найдаўжэй трымалася ППС. Агітатары гэтых партыяў мелі на свае ўслугі і людзей і грошай. Пры помачы грашэй куплялі і нашага селяніна, каторы часта стараўся даказаць, што ён дарма грошай не бярэ, і рабіў, што мог і праўдай і няпраўдай. Потым прыйшла «Грамада», якая дзяржалася тактыкі польскіх партыяў; потым КПЗБ, але гэту апошнюю вонкава зьліквавалі з цэлай рашучасьцю. Цяпер манаполь на палітыку ўзяло

ў нас ББ, але яно, будучы прорадавай партыяй, ня мае ані ўплываў, ані пашаны. Сялянства адварочваецца ад тае партыі, з-за плячэй каторай едуць на вёску асаднікі, плывуць падаткавыя цяжары і едуць сэквестратары. Тут не паможа ніякая агітацыя ў простым і беспасярэднім кірунку, затым дзеячы павялі агітацыю ў кірунку ўконым і — трэба сказаць праўду — робяць гэта даволі спрытна. Закладаючы свае арганізацыі, яны абвешчаюць голасна ўсім, што хто запішацца ў іхныя арганізацыі, той будзе мець палёгкі ў публічным і прыватным жыцці. Паміж іншымі абяцанкамі, кажуць, што сябры іхных арганізацыяў звальняюцца ад падатку вайсковага, звальняюцца зусім або часткова ад шарварковых павіннасьцяў, кажуць, што яны — першыя кандыдаты на ўсялякія пасады і г. д. Гэтыя абяцаньні даюцца ня толькі мужчынам (стшэльцам і іншым), але і жанчынам. Цяпер закладаюць арганізацыі «шпы-спосабене войсковэго кобета» і тут паміж маладымі дзяўчатамі пашыраюць весткі, што як пачнецца вайна і ўсе мужчыны пойдучы на фронт, то яны пазаймаюць усе пасады... Апроч гэтага заахвочваюць яшчэ іншым спосабам: кажуць, што ўрадаўцы ня маюць права і ня будуць жаніцца з тымі дзяўчатамі, якія не належаць да гэнай арганізацыі... Ясна, што ў гэтым шмат брахні і пустых абяцанак, але ў некаторых цямнейшых кругох гэтыя абяцанкі знаходзяць водгукі ў рэзультате кандыдатак на лёгкі хлеб і на жонкі ўрадаўцаў мясамі набіраецца даволі многа. Гэтакім парадкам наша моладзь уцягваецца ў польскія бэбэхаўскія арганізацыі.

Што-ж яна там робіць?

Жаночая моладзь, як мы ўжо казалі, чакае, пакуль яе адтуль замуж ня возьмуць, а мужчынская гуляе — і то гуляе, як расейцы кажуць «во всю», ня глядзячы ні вока, ні бока. Дзіўная рэч, што вясковыя кіраўнікі польскіх арганізацыяў, сьведама ці нясьведама, але ладзяць толькі гульні, і то дармовыя, з музыкай і танцамі. Моладзь, карыстаючыся з «дарэмшчыны» ідзе на такія гульні і скача ня толькі да поту, але да нейкай атупелай дзікасьці. Але і гэта яшчэ было-б паўбяды, каб ня было горшых рэчаў. А ёсьць і горшыя. Справа ў тым, што нават на «дармовыя» гульні патрэбны грошы, бо трэба і лепш

Жлітам да цьвярозасьці!

Надыходзе тыдзень цьвярозасьці. Прыпадае ён 2—9. II. У гэтым тыдні ўвесь цывілізаваны сьвет вядзе барацьбу з п'янствам і пашырае вялікі Ідэал Цьвярозасьці. Далучыцца ў гэтым тыдні да міжнароднага змаганьня за цьвярозасьць заклікаем так-жа ўсё беларускае грамадзянства і ўвесь беларускі народ.

Цьвярозасьць народу — вялікая справа. Аб ёй трэба руціцца ўсім беларусам. Цьвярозасьць народу — гэта апоша народнай сілы, этыкі і дабрабыту.

Штодзённае наша жыццё ясна нам паказвае, сколькі дзеля п'янства іне ў беларусаў розуму, волі, чэснасьці і матар'яльнага дабра. Кожны дзень бачым, як ад п'янства ўпадае бацькоў і дзяцей здароўе і беспаваротна іне іх маемасьць.

Любячы свой народ, ня можам роўнадушна глядзець на тое вялізарнае і страшнае зло, якое нясе нам п'янства. Дзеля гэтага ў Тыдні Цьвярозасьці да барацьбы з п'янствам сярод нашага народу заклікаем усіх, хто чым і як гэтай справе можа прыслужыцца.

Словы і чыны цьвярозасьці няхай шырока расходзяцца па нашых сёлах і будзюць наш народ да сьветлага і дастойнага жыцця.

Рэдакцыя «БЕЛ. КРЫНІЦЫ».

адзецца, купіць лепшых папяросаў, і мець пару залатовак на выпіўку, бо на кожных танцах буфэт на месцы... Аскуль узьняць гэтыя залатоўкі? Найгорш тое, што зарабіць няма дзе, бацькі таксама ня маюць адкуль узяць, дык моладзь сама дастае, дзе папала і як папала, ад сваіх і чужых...

Вось у гэтым і будзе трагедыя нашай моладзі! А маючы зьвіхнутае сумленьне і жывучы гульні і выпіўкай, моладзь ня чуе ніякай перашкоды на дарозе зла і ідзе ёй з заплісчанымі вачыма. Зладзействы, узаемныя напады, нажы і сьвінцоўкі — на парадку дня. Да вайны ў нас аб вэнэрычных хваробах ня чуваць было, а цяпер яны прыймаюць страшныя разьмеры, разносяць іх усялякія бадзкі і нашы людзі, якія пабывалі ў горадзе або ў войску. Заняпад абывайнасьці заўважваецца ў кожнай галіне жыцця і людзі да таго страцілі годнасьць чалавецкую, што некаторыя за 5 залатовак становяцца за фальшывага сьведку і пры гэтым ані духавенства, ані польская так зв. «postępowa» інтэлігенцыя, якія на вёсцы маю голас, ня хочаць ці ня могуць нічога рабіць. Яны заняты сваім жыцьцём, сваёю кішанёю або сваім жыватом. Нікаторыя адзінкі з польскага духавенства так дзяруць з народу, што аж страх бярэ.

Работы яны ніякай ня робяць і, як чужнікі, ня могуць рабіць, бо народ ад іх і яны ад народу стаяць вельмі далёка.

Ня вышэй стаіць і праваслаўнае духавенства. Праўда, пасярод яго трапляюцца адзінкі, якія бліжэй стаяць да народу, а нават ёсьць і такія, што гавораць пабеларуску і шчыра спагадаюць беларусу, але гэта

толькі адзінкі, а наагул і праваслаўнае духавенства таксама чужое для нашага народу, бо яно маскоўскае (так як каталіцкае — польскае). Апроч гэтага яно і дзярэць з нашага брата, так як і польскае.

Пры такіх варунках рэлігія, як наймацнейшы фундамент грамадзкага ладу, гіне і разам з ёю гіне і лепшае жыццё.

Галоўнае тое, што народ наш ня мае нідзё апоры і абароны, нават у духавенстве, бо куды ня кінь, усё чужнік. Гэта страшэнна прыбівае нашага селяніна і зьнеахвочвае да працы.

Мы, беларускія інтэлігентныя адзінкі, бачым гэтае і перажываем у душы страшэнны боль, бо ня можам нічога зрабіць: паміма нашай волі, стаімо здалёка ад шырэйшай грамадзкай працы. Адна толькі пацеха, што ўжо зьяўляюцца ў народзе і такія адзінкі, каторыя вядуць хоць і ціхую працу і ў сваім цясьнейшым кругу, але вядуць яе шчыра і ахвярна для дабра свайго народу. Ёсьць надзея, што рады гэтых ахвярных прапаўнікоў з кожным годам будуць павялічвацца, бо зразуменьне беларускіх народных і незалежніцкіх ідэалаў штотараз большае.

Баранавіцкі.

АД РЕДАКЦЫІ. Вышэйнапісанае ілюструе палажэньне беларускай вёскі ня толькі ў Баранавіцкім павеце, але і ва ўсёй Зах. Беларусі.

ГРАМАДЗЯНЕ! Усе на ніву культуры! Гдзе няма, — арганізуйце гурткі Беларускага Інстытуту Гаспадаркі і Культуры, а ідзе ўжо заложаныя — узмоцніце ў іх працу!

Z dziejności Bielaruskaha Instytutu Haspadarki i Kultury.

Budslaŭ, Wialejskaha paw. Dnia 30.XII.34 h. adbyŭsia ahułny schod siabroŭ Budslaŭskaha Hurtka B.I.H.I.K. z takim paradakm dnia: 1) pračytańnie pratakolu z papieredniaha schodu, 2) sprawadzača ŭprawy Hurtka z dziejności, 3) wybary nowaj uprawy, 4) wolnija prapazycy.

Da p. 1. Č. Chanauka pračytaŭ pratakol ahułnaha schodu siabroŭ z 31.XII.33 h., jaki pryńiaty da wiedama.

Da p.2 B. Babaryka daŭ sprawadzaču z pracy Hurtka ŭ 1934 h. Z sprawadzačy wynika, što ŭ Hurtok ustupiła nowych 3 siabroŭ (adzin z ich byŭ uжо kaliś siabram Hurtka), nia wystupiŭ niwodzin. Pasiedzańniaŭ Uprawy było 3, zładžana 1 publičnaŭ lekcyja, pryhatawanaja byli da zładžanija 2 wiečaryny—spektakli, ale na niwodnuju nia daŭ Wialejski starasta dawołu. Prajektawanaje zładžanije światkawańnia 5 hadawiny isnawańnia Hurtka nie adbyłosia. U biblijateku prybyło 200 nowych kniżak. Wypiswalisia ŭ čytałniu nastupnyja časapisy: 1) „Bielaruskaja Krymka“, 2) „Chryścijanskaja Dumka“, 3) „Da zlučyńnia“, 4) „Ślach Moladzi“, 5) „Родны Край“, 6) „Самапомач“, 7) „Пралескі“, 8) „Беларусь Працы“, 9) „Новы Шлях“, 10) „Беларуская Борца“, 11) „Беларуская Газета“, 12) „Літаратурная Стронка“, 13) „Chłopska Prawda“, 14) „Spółnota“. Z biblijateki karystałosia 57 asob, pračytana ahułam 650 kniżak. Stan kasy na 31.XII.34 h.: pry-

chod 35,10 zał., raschod 32,20 zał., astača 2,90 zał.

Da p. 3. Nowaja Uprawa Hurtka wybrana ŭ nastupnym składzie: 1) B. Babaryka-Hapanowič—staršynia i biblijatekar 2) J. Hruzd — skarbniak, 3) Č. Chanauka—sekratar, 4) Č. Budzka — zastupnik, 5) B. Budzka — zastupnik.

Da p. 4. Dziela taho, što siabry: F. Piatroŭski i Z. Šašura za cely hod nia wyjawili nijakaha zacikaŭleńnia ŭ pracy Hurtka i nie ŭreħulawali swaich hrašowych zabawiazańniaŭ—pastanoŭlena skasawać ich z liku siabroŭ Hurtka. Na hetym schod zakončyŭsia.

Zodziški, Wialejskaha pawietu. Naš hurtok Bielaruskaha Instytutu Haspadarki i Kultury 20.I.35 ładziŭ bielaruskaje pradstaŭleńnie ŭ wioŭcy Syčyniatach. Adyhrana kamedyja „Ameryka ŭ laźni“. Paśla pradstaŭleńnia byli i deklamacyi. Narodu było mnoha. Samo pradstaŭleńnie adbyłosia dobra, za što, kiraŭniku jaho i ŭsim artystam prysutnyja dziakawali. Padčas wiečaryny byŭ poŭny paradak. Z tancaŭ najlepš padabałosia ŭsim „Lawonicha“. Piajali na wiečarynie bielaruskija narodnyja pieśni.

Ach, kab padobnyja pradstaŭleńnia ładzilisia čaściej, — heta nadta pažadana!

Polskija pradstaŭleńni majuć palohki — zwalnajuć ich ad stempłowaj aplaty, a našych bielaruskich pradstaŭleńniaŭ ad henych aplataŭ nie zwalnajuć.

Uraźanije z bielaruskaha pradstaŭleńnia ŭ Wilni.

12 studzienia stol. h. u zali Konserwatoryi ŭ Wilni zhułali amatary bielaruskaje pradstaŭleńnie, pad dyryżorstwam Fr. Alachnowiča, wiedamaha dramaturha i aŭtora mnohich bielaruskich teatralnych tworaŭ.

Zhułali dźwie štuki: 1) „U zimowy wiečar“ E. Ožeško — abrazok dramatyčny ŭ adnym akcie i 2) „Ptuska ščaścia“ Fr. Alachnowiča — ŭ 3-ch aktach.

„U zimowy wiečar“, — biarućy pad uwahu artystaŭ-amataraŭ—zhułali dobra, choć niekataryja z wykanaŭcaŭ pierastaralisia zanadta šaržujućy. Adnak, mima hetaha, abrazok byŭ miły. Hulnia-ż „Ptuski ščaścia“ prajšla nie-

jak niesamawita... Hety sceničny two wymahaje adpawiednaj pastanoŭki, jakoj u hulni amatarskaj i aby na jakoj scenie — wykanać niemahčyma.

Teatr amatarski ŭ takich-ža abstawinach, — dobra, kali zmoža hulać štuki prostyja i lohkija dla wykanańnia, a asabliwa na pačatak bielaruskaha teatru, jakoha bielarusy čakali doŭhija hady.

Bielarusi narod, — jak i koždy narod, — šukaŭ ŭ koźnaj kulturnaj tworčaści, asabliwa ŭ mastactwie, a tak-ža i ŭ teatralnym, pieradusim swajho narodnaha tworstwa — duchu Bielaruskaha narodu.

Praświetnaja praca Litoŭcaŭ ŭ Świancianščynie.

U Wilenščynie isnujuć dźwie praświetnyja arhanizacyi „Rytas“. Centr adnej u Wilni, a druhoj u Świancianach. Pieršaja swajej dziejności aby-maje ŭsiu Wilenščynu, a drugaŭja tolki Świancianščynu. Abiedźwie hetyja arhanizacyi pracujuć samadzielnia.

8.1. siol. h. adbyŭsia ahułny schod Świancianskaha „Rytasa“, z sprawadzačy jakoha, jak padaŭe „Viln. Rytjus (Nr. 6, sioleta), dawiedwajemsia nastupnaje.

— U minułym hodzie Świancian-skaje „Rytas“ mieła 11 addzielaŭ. Pry ŭsich addzielač, z wyniatkam lhnolinskaha, znachodziacca publičnyja čytałni. Aprača hetaha, jašče ŭ Parynzie, dzie niamaa addziela, jość čytałnia. Pry centry isnuje paważnaja biblijateka, u jakoj jość da tysiačy kniżak. U minułym hodzie Świancian-skaje „Rytas“ mieła jašče 28 pačatka-

Tymčasam, hulnia „Ptuski ščaścia“ pakazała nieki niesurazny konglomerat, u jakim, aproč mowy bielaruskaj, ciažka było dahadacca, što heta adzin z bielaruskich tworaŭ. Niewolna nasuwajucca dumki, što kali-b sam aŭtor „Ptuski ščaścia“ znašoŭsia-b ŭ časie hulni na widoŭni, — śmieju dumać, što nie paznaŭ-by swajho tworstwa; takaje-ż uraźanije atrymali bielarusy ŭhladajučysia na scenu, a čužyncy — mahli padumać, što bielarusy da swajho, bielaruskaha, teatru nie darašli. Bo i čym-ža tłumacycca na scenie bielaruskaha teatru žyd z Halicčyny (pa hrymu) z bielaruskaj mowaj, biaz żydoŭskaha akcentu, — z jaho prypleŭkami... ni k siału, ni khoradu?! Skul-ža wykapali takoha-ż typu rusałak? — trudna zhađać! Narodnaja lehenda, a taksama bielaruskaja literatura takich „rusałak“ nia wiedaje. Hetkija rusałki na scenie paważnaha teatru nia mohuć mieć miesca. Niedapuścima, kab paważny bielaruski teatr, katory stanowić dla bielarusaŭ, kali nia szkołu, to prynamsi dziejnik bielaruskaj kultury, pryńiaŭ na siabie rolu kirmašowaha bałahannaha teatru.

I ŭsio heta skłašasia na naś — tak pažadany, doŭha čekany bielaruski teatr... Ničoha — pieršy bliń komam! Tak! — Paważnaja Kalehija Bielaruskaha Teatru ŭ Wilni, ruk nie apuskać! Niachaj-ža budzie heta nam nawukaj. A wučycca nam treba, dyk wučyciesia na sławu bielaruskaj kultury.

W. L.

wych litoŭskich szkoł, u jakich pracawala 30 wučyciałoŭ; sioleta astalosia tolki 17: 2 dwuklasoŭki z 3 wučyciałami i 15 adnaklasowak z 15 wučyciałami.

Školnyja ŭłady začyniajuć školy dziela „nieadpawiednaha pamieškańnia“, a wučyciałoŭ nie začwierdžajuć dziela roznych inšych pryčyn. „Rytas“ u hetaj sprawie rabila zachady ŭ Školnaj Kuratoryi i ŭ Ministerstwie Aświety, ale ničoha nia wyhrała.

Ciapier „Rytas“ jašče maje dawołu na niekataryja školy, ale nia maje pačwierdžanych wučyciałoŭ. Na miesca niezačwierdžanych wučyciałoŭ, „Rytas“ prasiła školnyja ŭłady začwierdzić tych litoŭcaŭ, jakija ŭ minułym hodzie pakončyli polskija wučycielskija seminarij, ale i hetych nie začwierdzili.

Wobak pačatkawych szkoł i čytałniaŭ, Świancian-skaje „Rytas“ maje ŭ Świancianach Litoŭskuju Himnaziju. Škola heta tak-ža maje mnoha trudnašciaŭ. U minułym hodzie školnyja ŭłady dyrektaru himnazii A. Petrajtis zabaranili zajmać heta stanowišča. Ciapier tam dyrektor časowy. U himnazii sioleta jość dwuch wučyciałoŭ palakoŭ, jakich aplačwaje ŭrad Adnaho z ich, Rodziwiewa, jak nieadpawiednaha, „Rytas“ prasiła Kuratoryju zabrać z himnazii. Wučyciel hety nia ličycca z dyrekcyjaj himnazii, imniecca da taho, kab wučni malil'sta papolsku, zmušaje ich, kab twaryli arhanizacyi z wučniami himnazii polskaj i inš. Aprača hetaha, zdajecca tak-ža nie biez zachadaŭ Rodziwiewa, Kuratoryja zahadała Litoŭskaj Himnazii pratekoły i raskład lekcyjaŭ pišać nia tolki palitoŭsku, ale i papolsku. Ciapier nadyšoŭ adkaz ad Kuratora, što ab hetych usich sprawach pawinna rupicca nia „Rytas“, a dyrekcyja himnazii.

Na tym-ža ahułnym schodzie ŭ wolnych prapazycyjach było wyrażana pažadanie, kab bołš arhanizawać čytałniaŭ, nia tolki pa miastečkach, ale tak-ža i pa siołach, arhanizawać kursy, narodnyja ŭniwersytety, rupicca ab emeryturu dla wučyciałoŭ, buda- wać u miastečkach narodnyja damy, pašyrać litoŭskuju presu i kniżki, a tak-ža zmahacca z analfabetyzmam.

Jak bačym, litoŭcy, nia hledziaćy na sapraŭdy ciažkija warunki, praświetnaja praca dla swajho narodu nie pakidajuć. Pryhoży heta ŭzor i dla nas bielarusaŭ!...

P. Łuħanowič.

Wincuk Adwažny.

Chłapiec.

POWIEŚĆ.

V. Niezależnaja praca.

Wučyciali byli naahuł dawoli srohija, a najbołš ŭliwa, katory kryčaŭ u klasie, jak u lesie, dzior chłapčaniat za wuśy, a małodšych nawiet stawiu na kaleni, dražniu ich i prazywaŭ. Zatoje ničto ŭ škole ŭliwy nia lubiŭ: prazywali jaho „Śliŭkaj“, pisali hetuju mianiušku na płatoch, ście-nach i druhich tajemnych miascach. Naahuł ŭliwa nia mieŭ ščaścia i ciarpieŭ nia tolki sa starany wučniaŭ, ale i ad miasčan: niejkaŭja nieznajomaja kabieta pryšla adzin raz u kancelariju i pałażyła na stoł „żywy“ haścienieć dla „gaspadina ŭliwy“, „haścienieć“ staŭ płakać i naahuł zrabilaśia wiŭli-kaja historyja pamiz wučniami i wučyciałami i ŭ celi Murawance. Z hetaha mamentu wučni dahawarylisia pieramianić ŭliwie mianiušku: „Śliŭkaj“ prazwali toje „małoje“, katoraje tymčasam hadawalaśia ŭ staražychi ŭ škole, a samoha ŭliwu prazwali „Plantataram“, bo jakraz heta słowa papałaśia ŭ gleografii i Albinowič žmiarkawaŭ, što jano akuratna padychodzić ŭliwie.

Zatoje Maznycia byŭ zaŭsiody akuraty i pryhatawany da lekcyjaŭ. Umieŭ tak zacikawić wučniaŭ, choć i nia kryčaŭ na ich i nie karaŭ nikoli, što zaŭsiody jaho słuchali: u jaho staranna pryhataŭlali lekcyi i siadzieli cicha ŭ klasie. Jak jon hetaha dabiwaŭsia — trudna skazać, ci možna skazać — jon saŭsim nie dabiwaŭsia, a niejka samo saboj usio išo, jak patreba. I jašče byŭ adzin sekret: Maznyciu lubili ŭsie i jon nie rabiŭ roźnicy pamiz prawasłaŭnymi, katalikami i žydami. Prazywali jaho „Miadźwiadziom“, ale heta tak sabie — biaz złości, bo wučyciel biaz proźwišča — heta koń biez chwasta.

Pawieł Pietrowič Pietuchow — z dalokaj Wiatki — čaławiek dabrak i wielmi pracawity, byŭ cał-

28)

kom addany škole, kniżkam i nawucy; prytym byŭ mała-wymoŭny, źnikliwy i slabawolny. Zrazu zara-biŭ na nieskalka proźwiščaŭ: adny nazywali jaho „ciałajaŭ awiečkaj“, druhija — „kazioł Pietrowič“, a inšyja — prosta „kazioł“, dziela jahonaj doŭhaj kaźlinaŭ barady. Na lekcyi nia ŭmieŭ udzierżyć klas-y. Byŭ zapaleny pryrodamiedam, wiečna hulaŭ z žučkami, rabačkami, matylami i muchami: suśyŭ ich, raskładaŭ, sartawaŭ, zapisywaŭ, ale nia ŭmieŭ hetym zacikawić wučniaŭ. U klasie tolki paŭtaraŭ: „Znajetie, znajetie, znatie, znat!“ i h. d. A wučni za im paŭtarali tojesamaje. Pietuchow zaraz hniewaŭsia, dyk wučni kryčali: „Nie znajem, nie znajetie!“ i h. d. Pietuchow bieħ na skarhu da inspek-tara: inspektor prychodziŭ, nawodziŭ paradak, — kryčaŭ, karaŭ winawatych i... wychodziŭ, a wučni paŭtarali toje samaje i bieskaniečna mučyli Pietu-chowa, a jon mučyŭ ich.

Inspektor byŭ taksama wučycielem śpiewu — świeckaha i carkoŭnaha, ale dawaŭ pierawahu tolki carkoŭnamu śpiewu i carkoŭnamu choru. Adnak zarhanizawać u škole carkoŭny chor było wielmi trudna: prawasłaŭnych chłapcoŭ było nadta mała, a ližba katalikoŭ dochodziła da 70—80 procentaŭ i kataliki naležyli da kaścielnaha choru. Woś inspektor roznyimi sposabami pieraciahiwaŭ katalikoŭ k sabie: nawiet strażyŭ, swaryŭsia, žmianšaŭ „powiedienije“ i h. d. Byli takija wučni, što jaho słuchali i ŭ cerkwi chadzili, a byli i takija, što adkazywalisia saŭsim. U hetym hodzie inspektor pa-stanawiŭ pawiernuć šrubu kručej: woś pačaŭ nabirać hałasy, zapisywać u chor i prywučać usich da carkoŭnaha śpiewu. Wincus mieŭ miły dziciačy ho-las — alt, i zatoje papaŭ u chor. Ale ŭžo paśpieŭ zapisacca i ŭ kaścielny chor, hdzie arudawaŭ znajomy nam Charašucha.

Ułaśnie ŭ Nowaj Murawance sabrałaśia stara-ja Zawałackaja kompanija: Charašucha tut pa-mysna arhanizawaŭ pośle toj niaŭdačy z žanim-stwam. U śled za im papaŭ u Murawanku i zawa-łocki wikary, ksiondz Hałuza, katory ščaśliwa ŭstaŭ z tyfusu. Tut jany wielmi z saboj syšliśia na poli muzyki i śpiewu: wikary jhraŭ na skrypicy, arhani-

sty — na gitary; wikary piajaŭ pieršym tenaram, arhanisty — basam, — dyk niazwyčajna dobra siabie dapaŭnieli. Arhanisty byŭ udwaja starejšy ad wi-karaha; zatoje wikary mieŭ bujnuju čuprynu, a Cha-rašucha byŭ łysy, jak... nu, chacia-by, jak kalena. Tolki ŭ adnym jany syšliśia naskroś: abodwa byli prakananyimi bielarusami. A dziekan, jak ličwin, nie miasaŭ im u rabocie. „Rabiecie, kazaŭ jon, što sabie cho-čycia, tolki nia ŭciaħiwajcie mianie, — ja stary i budu-ju kaściol — u mianie i tak raboty dosyć.“ Dyk i za-hulali naŭsy bielarusy! Pierš-na-pierš u chory za-wulali staryja bielaruskija pieśni; pierš sami chadzi-li pa wioskach, sabirali staryja pieśni i padbirali da ich noty; pośle jhrali ŭ swaim duecie — skrypka i gitara, abo skrypka i farteplian — a nareščie wu-čyli ŭ poŭnym chory, na dwa, na try i čatry ha-łasy. Pawiesialeła naša kompanija: razyhrałaśia du-ša, ażywilista zamioršyja ŭčućci... Nu, ale ab he-ty m pośle!

Ciapier musić zapytajecie ab samoha ksian-dza wikaraha: chto jon, skul, jaki-taki jon čaławiek? Nazywaŭsia jon Tamaš Hałuza. Heta proźwišča pa-kazywałaśia mnohim nadta śmiešnym: u seminarij radzili Tamašu jaho pierafarbawać, ale chłapiec upiorsia i pakinuŭ takim, jakaje było. Zrešta i proź-wišča ŭdałosia kaprysnaŭe — nie dawałaśia na nijakija papraŭki: i na polski ład — „Gałęza“ — było drenna i na rasiejski ład — „Галызовъ“ — to ŭ nie padcho-dziła; dyk tak Hałuzaj i astaŭsia Tamaš aź da sa-maj śmierci. Bywała, toj sioj kryknie na jaho: „Ej ty, Hałuzaj! Ale Hałuza — ničoha, dyk nareščie prywykli ŭsie i da proźwišča i da jaho samoha.

Wychodziŭ Hałuza z hetaha samaha Nowa-Murawanskaha pawietu; z bački-dziada-pradziada byŭ sielanin i wiaskowiec. Byŭ ciapier jašče wi-elmi małady. Sam tonieŭki, rostu siaredniaha, wolas świetła-rusy, wočy šeryja. Zdarouja byŭ nia krep-kaha, asebliwa ciapier, pośle ciažkaha tyfusu. Dzie-la zdarouja kinuŭ kuryć. A byŭ wiasioły, jak dzi-cia, i wiečna piajaŭ, jak zwanočak, aź murawanski-ja žydy pytalisia: „Nu, ci hety waš małady ksiondz jašče nie žanaty? — Što wy wydumali? — kazali miasčanie: — u nas ksiandzy nia ženiacca.

Piśmo z miżnarodnaha Legionu.

Marokko, Afryka. I tut jość biełarusy — i kudy ich złaža dola nie zahnała? My tut, supolna z inšymi narodami, z roznych krajoŭ światu, wiadziom baračbu proti arabskich plamionaŭ, jakija lubiać wolu i stara-jucca być niezaležnymi, nia mienš čymśia my, Biełarusy.

My tut, u legionie, zmušany wajennaj dyscyplinaj pastupać uściłaž upierad i hetak šah za šaham aŭ da najdalejšych kutkoŭ skwarnaj Sachary. Hetaha našaha, pa prykazu, pastupańnia ūpierad, nia mohuć spynić ani wahnistaje afrykanskaje sonca, ani piaskowyya hory, ani hierojskaja, dastoynaja vysokaj pašany, baračba za wolu tubylcaŭ. Legion tut mocny, jak stal.

Žal ścisckaje hrudzi, što moładaść prachodzić u hetaj małaludnaj i ču-žoŭ krajinie biez karyści dla swajho rodnaha Kraju, katory patrabuje šmat roznych pracuŭnikoŭ. Ale hetamu nia my winawaty — winawata našaja lichajha dola!

My wiedajem i čujem ab losie našaha, Biełaruskaha narodu, bo naša rodnaja hazeta — „Bieł. Krynica“ — prychodzić i siudy — ū Afryku. Ach, kab hetyja siły, što addajucca tut čužyncam, dy puścić na patreby rodnaha Kraju! Ach, bary i niwy Bie-

łarusi, jak wy prychahajecie da sia-bieł! My, syny Twaje — Kraina biełaruskaja — zmušany wałačycca pa świecie. Čamu? — Nie daražyli my Twajej krasy i pryhožstwa ū paru!

Spačatku siak-tak žylosia, ale jak nastaŭ kryzys, dyk kab nia zhiuć z hoładu, pajšli my ū miżnarodny Legion. Kantrakt padpisali na 5 hadoŭ i dastali pa 1000 frankaŭ, — apynulisia ū Marokko.

Klimat tut nie dla nas — dnioŭ haračynia, a ūnočy, u horach, zimnawata. U dalinach — dyk prosta raj.

Pašla dwuch z paławinaj hadoŭ służby ū Marokko, adpraŭlajuć u Algier. U Algieru żyć krychu lepš. Kali končycca termín kantraktu — siak-tak adzienuć, daduć 5 frankaŭ i bilet na praježd da hranicy i heta ūsio, što zarabiŭ za 5 hadoŭ.

Nas, biełarusau, u Legionie nia šmat, ale tut nihto z nas nie stydajecca swajej, rodnaj, biełaruskaj, mowy i my tut usie nacyjanalna šwiedamya. Našyja susiedzi ū Legionie nia dobruju majuć apiniju, a my, biełarusy, swajej skromnaścij i stałaścij zdabyli tut pašanu i pryznańnie nas za wyšejšych ad našych susiedziaŭ, što nadta ūsiudy saboju chwalacca i dzie nia stupiać, to ūsio lhuć.

Skajwo.

Dwa centry eŭropejskaj palityki.

Na eŭropejskaj palityčnaj arenie uściłaž bačym Niamiečcyŭnu suproć Francyi.

Niamiečcyŭna šukaje prachodu na ūschod Eŭropy, kab ablahčyć swajo pieranasialeńnie i znajści rynek dla swajej pramyslawaj wytworčasci, a Francyja namahajecca ūтрымаць pašlawajennaje — stwaranaje wersalskim traktatam — palityčnaje pałažeńnie ū Eŭropie i hetym utrymać swaju hehemoniju ū hetaj wersalskaj Eŭropie.

Pakul Niamiečcyŭna naležała ū Lihu Narodaŭ, dzie francuskaja dyplomacyja hrała na pieršaj skrypcy ū hetym miždžiaržaŭnym palityčnym kan-cercie, Francyi bylo lahčej trymać u pasłušnaści swaich pamocnikaŭ i dy-plomatyčna asilać Niamiečcyŭnu.

Niamiečcyŭna z Liki wystupiła. Polšč pierastała trymacca francuskaj palityki. Niamiečcyŭna z Polščaj zaklučyli dahawor ab nienapadańni — paha-dziliŭsia. Pačalosia zblieženie da pry-jaźni i supracuŭnictwa miž Niamiečcy-naj, Polščaj i Madžarščynaj. Astajecca tolki złuka Niamiečcyŭny z Aŭstryjaj, kab u centry Eŭropy stwaryć silny blok

džiaržaŭ, jaki moh-by padyktawać Eŭropie inšyja, čymś wersalskaha i ryskaha traktataŭ, palityčnyja warunki.

Suproć hetaha palityčnaha centru ū siaredzinie Eŭropy, Francyja zblieža-jecca z Sawietami, šukaje sajuzu z Italijaj i abymaje swajej — francuska-sawieckaj — palitykaj prybałtyckija džiaržawy — Litwu, Łatwiju, Estoni-ju — i Čechasławačcyŭnu.

U orbicie francuskaj palityki paŭ-staje (jašče tolki ū prajekcie) h. zw. ūschodni pakt, jaki-b hwarantawaŭ supakoj na ūschodzie Eŭropy, i hetki pakt u centry Eŭropy, jaki-b hwaran-tawaŭ niezaležnaść Aŭstryi i ahułam supakoj u Eŭropie.

Hetyimi paktami — zrazumiełaja sprawa — Francyja choča zwiazać Niamiečcyŭnu. Ale Niamiečcyŭna, taksama i Polšč, pakulšto prystupić da hetych paktaŭ nie zhadziliŭsia.

U hetkim woś palityčnym pała-žeńni ciapier jość Eŭropa.

Našaja, biełaruskaja, sprawa, zna-chodzicca miž hetyimi džwiuma siła-mi. Jaki los spatkaŭ Biełaruski narod miž hetyimi siłami, — hadać trudna.

Japonska - Kitajskaja wajna i mir.

Japonija, nahledziŭšysia na wyra-šeńnie „mirnym šlacham“ sporaŭ u Eŭropie, pačala eŭropejskim sposo-bam nawodzić paswojamu paradki ū Azii. Usio, što jana, Japonija, robić u Azii aružnaj siłaj, — heta ūsio dzieła taho, kab utrymać supakoj.

Ciapier woś, 23 sioletnieha stu-dzienia, japonscy z mandžurami na-pali na kitajski Čahar, dzie zawiaza-lisia bał z kitajcami, jakija baranili swajej terytoryi — i heta taksama dzieła

ŭтрымаńnia supakoj.

Wajna ūžo spyniena i wiaducca miž japonskami i mandžurami — z ad-naho boku — i kitajcami — z dru-hoha boku — mirnyja pierahawory.

Japonscy na zchodu trebujuć, kab kitajcy adstupili na 1600 kiln. ad Čaharu.

Słowam, Japonija zabiraje dla Mandžuryi kitajskija ziemli, a kab z kitajcami nie wawawać — trebuje adstu-pić pa dobrej woli.

Ab polskaj palitycy ūnutry.

Z apošnich palityčnych padziejaŭ u Polščy kidajucca ū wočy, pradusim, woś hetyja.

Pa sojmawych kuluarach, jak pi-šuć polskija hazety, chodziać čutki, što marš. Piłsudski nia žlubiu prajek-tu konstytucyji, jaki hetak mazolna stroiła celajha partyja B.B.

Ci heta praŭda ci nie. — ćwier-dzić trudna, ale da 26 sioletnieha stu-dzienia konstytucyja ū Sojmie nie za-končana, a da hetaha dnia jana mie-ła być hatowaj, — ćwierdzić polskaja presa.

Heta adna sprawa. A woś i dru-haja.

U budžetnaj sojmawaj kamisii min. Kaściakouški, haworačy ab nut-ranoj palitycy, miž inšym, skazaŭ, što dla sprawy hramadzkaŭ žyćcia pa-

trebnae supracuŭnictwa z hramadzian-stwam i treba prysłuchowucca da hałasau krytyki hramadzkich dzieja-čoŭ; pry hetym min. Kaściakouški paddaŭsia sumliŭnaści ab usiowiedzeń-ni administracyi.

Upierad hety ministr wykazaŭ u pramowie, što možna rehulawać żyć-ciom u dziaŭstwie nakazami i pryka-zami. Ułada, pawodle hetych skazaŭ ministra, miała być tworčaj siłaj, ka-toraja buduŭe nowaje žyćcio.

Hetkaja žmiena pahladu kiraŭnika nutranoj palityki pakazwaje na nie zusim usio dasiuleńnie.

Trudna na čutkach i adnoj mini-sterskaj pramowie budawać stały pa-hlad, ale hetyja sprawy, chto śladzić za polskaj nutranoj palitykaj, jarka kidajucca ū wočy.

Roznyja wiestki.

Z UKRAINSKAHA ŽYĆCIA.

Wialiki dzień u historyi Ukrai-ny. U 1918 hodie 22 studzienia uk-rainski rewalucyjny parlament — Cen-tralnaja Rada — abwieściła Ukrainu wolnaj i niezaležnaj džiaržawaj het-kaha žmiestu hramataj:

„Wid nyni Ukrainśka Narodnia Res-publika staje samastijnoju, wid ni-koha nezaležnoju, wilnoju, suweren-noju Deržawoju Ukrainśkoho Na-rodu.“

Hety — 22 studzienia — dzień Ukraincy ūstady ūračysta świątkujuć, ładziačy padsumoŭki swaich zdabyt-kaŭ wa ūsich halinach narodnaha žyćcia — ū imknieńni da dździejsień-nia ideału niezaležnaści. Świątkawali hetak uračysta hety dzień Ukraincy i sioleta.

Z POLŠČY.

Z Sojmu i Senatu. Pašla zakan-čeńnia razhladu i pryńačcia projektu konstytucyji Senatam, wiarnuŭsia pra-jekt konstytucyji z senackimi papraŭka-mi ū Sojm. — Sojm ciapier razhla-daje džiaržaŭny budžet na 1935—36h. — Sojm hetymi dniami wydaŭ sudom 9 pasłoŭ, jakich buduć sudzić za roz-nyja prastupstwy.

Sud nad endekami ū Łodzi. Ad 14 da 26 studzienia adbywaŭsia ū Łodzi palityčny proces. Sudzili pol-skich endekaŭ. Sud zasudziŭ 7 pad-sudnych na roznyja kary da 2 z pa-ławinaj hadoŭ wastrohu.

Uzrost prastupnaści. U Polščy prastupstwa račcie niaźmierna. Wa-strohi pierapouńienija. Statystyka pa-kazwaje, što ū 1934 h. bolš bylo pra-stupstwaŭ čymś u 1933 h. A na kož-nyja 1089 asob jość u Polščy adzin storaž ładu i paradku — palicejski.

— Nu, a čamu jon tak piajeć? Ustanie — pia-je, laža — piaje; jon musić i praz son piaje! Uj-uj, jaki wiasioły ksiondz!

Dyk wot jaki byŭ ksiondz Tamaš Hałuza!

Budźcie, maje spahadnyja čytačy, z im zna-jomy: lubicie jaho, jak swajho rodnaha, bo jon naš — tutejšy. Takija, jak kažuć, tolki na kamia-ni rodziacca i redka abchodziać, ale pryhoža ćwi-tuć, tolki... żywuć niadoŭha. Naš Wincus z druhi-mi tawaryšami z Jurzdyki adrazu zapisaŭsia ū ka-scielny chor i akuratna prawodziŭ tam subotnija wiečary, a ū niadzielu piajaŭ na sumie. Tam pier-šy raz ubačyŭ biełaruskiju knižku — „Dudku Bie-laruskiju.“

Wikary byŭ taksama naznačany na prefekta relihii ū Haradzskim wučyliščy. Choć i z apaźnień-niem, pačau jon chadzić u školu i wioŭ lekcyi aku-ratna. Lekcyi ksiondz wioŭ parasijsku, bo takaja była tahdy carskaja ūstanowa i taki paradak u ce-laj Biełarusi. Najbolš kłopatu ksiondzy mieli z pa-cierami: u katolickich padručnikach paciery byli nadrukawany pa-rasiejsku, jak i ūsie katachizmy, ale niwodzin ksiondz rasiejskich paciaraŭ nie za-hadywaŭ dzieciam wučycca, a pa-polsku było za-baroniena hawaryć i wučycca ū škole, dyk naahuł ksiondzy ū škole paciaraŭ nia wučyli. A inšyja ka-tachizmy tumačyli pa-rasiejsku.

Ksiondz Hałuza mieŭ na heta pohlad swoj, saŭsim aryhinalny. Jon časta i dzieciam tumačyŭ; kazaŭ im: „Dzieci, wy musić nia čuli, što my Bie-larusy?“

— Nie, nia čuli! — kazali dzieci.

— A ja čuŭ, — kazaŭ Henryk Albinowič.

— Ad kaho ty čuŭ?

— Ad swajho bački: jon haspadar u wiosce Kamiennaja Horka, kaliści skončyŭ u Murawance hetuju samuju školu, jak nazywałasia jašče „Ujez-dnym wučyliščam.“ Dyk wot bačka mnle kazaŭ, što my Biełarusy i što rodnaj mowy nia treba stydacca.

— I ja čuŭ! — adazwaŭsia Wincus.

— Ad kaho?

— Ad pana arhanistaha, — adkazaŭ Wincus i pačyrwanieŭ.

— Widzicie, maje dzieci, — kazaŭ ksiondz Hałuza: — Boh nas satwaryŭ asobnym narodem: daŭ nam admienny charakter, admienny wyhlad i asobnuju mowu. Daŭ nam taksama addzielny ku-sok ziamli na świecie: heta ziamla — naša rodnaja Biełaruś — naša Bačkaŭščyna. Dyk naprasna my stydajemsia swajej prostaj, ale wielkaj pryhožaj, biełaruskaj mowy — heta nierazumna i hrešna. Boh daŭ ludziam rodnaju mowu, kab u joj hawa-ryli pamiz saboj, wiesialiliŭsia, wučyliŭsia i chwalili ū joj Boha. Boh — naš najlepšy bačka, a dobryja dzieci haworać da bački tolki rodnaj mowaj. Pry-dzie taki čas, kali ū našaj mowie buduć i Bohu malicca, i knižki pisać, i ū školach wučycca.

— I paciery buduć hawaryć pa-prostu? — py-taŭsia Babinkiewič.

— Wiedama, aby tolki z uwahaj i z nabažen-stwam.

Naahuł usie chłopcy ū Murawanskaj škole, aŭ da šostaha addzialeńnia, hawaryli pamiz saboj pa-biełarusku; pa-rasiejsku hawaryli tolki dwa synki murawanskich čynoŭnikaŭ i brat wučyciela Śliwy. Byŭ jašče i adzin palak u trecim addzialeńni: toj pabiełarusku hawaryć nie chacieŭ, dyk najčašciej maŭčau i nia družyŭ z chłopcami.

Prawasłaŭny pop, što chadziŭ u školu, nazy-waŭsia ūladzimier Piščykiewič. Heta było biezabid-nae stwareńnie; wyhladam padychodziŭ jon, jak wučni hawaryli, na samoha Boha Twarca: wializar-naja, biełaja barada, doŭhija bahatyja wałasy, šyro-kija poły j rukawy i... pawaha! Pawaha — takaja majestatyczna — niejkaŭ jak by mudraca, sfink-sa, ci malawanaj figury. Jon nia jšoŭ wulicaj, ale jakby plyŭ, i to plyŭ pawolna, majestatyczna, jak plywie wialiki marski parachoď padčas cichoŭ pa-hody: — idzie, sabie, idzie — i leď prymietna ki-wajecca na spakojnych chwalach.

Wučni, spatykajučy ksiandza Hałuzu, prywiet-liwa kłanialisia i wiesieła śmiałalisia, — prosta ja-mu ū wočy: usie, nawiet i prawasłaŭnyja i żydy. A jon zahawarywaŭ sa spatykanymi, a inšych tuzaŭ

i za čuby, byŭ sam z imi, jak dzicia.

Ale tyja samyja wučni, spatykajučy Piščykie-wiča, adstupali na niesalka krokaŭ, pierarywali hutarki i ciažka ūzdychali.

Školny čas nia jšoŭ, ale lacieŭ. Wincus i nie ahdledziŭsia, jak nadyjšoŭ dzień Usich Świątych i Zaduški. Usie Światyja jakraz przypadli ū pania-dziełak, dyk sabrałasia razam z niadzielaj try dni świata, na katoryja Wincus piechatoju pajšoŭ u Za-walaku.

Boža, jakaja była radaść Hanuli i jak wiesie-ła padskakiwaŭ Wincus! A ū niadzielu ūsio mia-stečka dziwawałasia na jaho, jak jon adzin, pamiz usich chłopcoŭ, sa značkom na šapcy, wažna sta-jaŭ na rynku.

— Čyj heta chłopiec? — pytalisia wiaskoŭcy.

— Hanuli Jakubichil — kazali mieścianie.

— Henaj, — Kowalichij?

— Aha, henaj samaj.

— Dyk musić bahataja ūdawa, kali syna wu-čyć u Murawance?

— Jakoje, bahataja! leď pierabiwajecca.

— Dyk skul jana hrošy biare?

Usie paciskali plačami i ničoha nie mahli skazać.

A Wincuk ros, jak na draždžach. Chłopcy, ja-honyja tawaryšy, što razam wučyliŭsia ū Zawalackaj škole, pahladali na Wincusia, pytalisia ab toje-sioje i... cichańka zawidywali. Nawiet i ksiondz Marci-noŭski zacikawiŭsia Wincusiom: paciahuŭ jaho łaskawa za čuprynu, pytaŭsia ab škole, wučycia-loch i ksiondzu Hałuzie i ūžo namieryŭsia dać chłopcu poŭrubla na drobnyja wydatki, ale niejka razdumaŭsia, — pastaŭ, pamaŭčau i pajšoŭ sabie ū pakoŭ.

Tymčasam Hanula pracawała, jak mohučy: kapiła hroš da hrošyka, kab dać synu na knižki i sšytki i kab pasłać Adamu Pańšalu peru rubloŭ za chleb i kwateru.

Pośle hetaj trydniŭki Wincus sa Šlomej — bałahołam, — za dwaccać kapiejak pajechaŭ iznoŭ u Murawanku.

Piśmy z wioski.

Pjuć denaturat.

Budslaŭ, Wialejskaha paw. Ciapier kala nas nadta pjuć denaturat. Jakaja hetamu pryčyna — adhadać trudna. Pjuć hetuju atrutu starejšyja, pje i moładź.

Ab hetaj pošaści i jaje škodnaści wiedajuć chiba i ciapierašnja kiraŭniki miascowa, haspadarčaha i moralnaha żyćcia.

Na moj pahlad, treba suproć hetaj pošaści ŭ narodzie suproćdziejać. Hladzieć na heta i spakojna prapuščać dni za dniami nielha.

Hetaje pjanstwa nia jość u nas sakretnaje. — U adzin paniadziełak (u hety dzień u Budslawie torh) adzin pjanu na kaleniach na rynku prad kaściołem kryčaŭ: „dziakuj Bohu za P-ha, što daŭ hetkaj dobraj, mocnej i tannaj harełki.“

Na heta treba žwiarnuć paważna ŭwahu, bo-ż ad hetaj „harełki“ — denaturatu bywajuć strašnyja kalectwy — ludzi ślepnuć.

„Polskaja wiera“ i rabota.

Kluščany, Świancianskaha paw. Kluščanskaja parafija składajecca z biełarusau, ličwinoŭ i z niaznačaj ličby napływowa elementu — palakoŭ.

Biełaruskaja świedamaść raście, prosta na dziwa, choć nia majem swaich biełaruskich arhanizacyjaŭ, praz katoryja-b išo ŭświeдамleńnie. Jano jdzie dziakujuć bieł. kniżkam i hazetam. Dziela hetaha, usialakim sposabam starajuca polskija „kulturtrehiery“ zaatakawać biełaruskaje ŭświeдамleńnie. Zakładajuć roznyja arhanizacyi. Najbołš pracuje ŭ Kluščanach S.M.P. z ksiandzom, jak apiakunom hetaj arhanizacyi. Hety ksiondz, L. Iwančyk, natużwaje ŭsie siły, kab jak uciahnuć biełaruskuju moładź u S.M.P., wykarystuwajuć nieŭświeдамleńnie moładzi. Zaachwoćwaje i prosić zabony, a kali heta nie pamahaje, — zahaniaje moładź u dom parafijalny, hdzie mieścicca „ognisko“ i tam pramaŭlaje da moładzi salodkim hałaskom.

Tyja z moładzi, što iduć u S.M.P., majuć fałšywaje pierakanańnie, što Chrystus naradziŭsia ŭ niekaj polskaj stajenca i što prywitali Chrysta polskija pastuški Maciej, Jan, Walenty i što „polskaja wiera“ — najlepšaja i najstarejšaja, i što S.M.P. jość świataja...

Darahaja Moładź! Apamiatajsia, što robiš! Nia jdzi dalej, bo zabłudziš. Para padumać ab swoj narod, ab lepšuju jahonuju budučyniu! Čytaj bieł. kniżki i hazety!

Siwieńki.

Ёлка.

Мондзіна, Наваградзкага paw. На 3-ці дзень праваслаўных Каляд, старым звычаем, наша моладзь ладзіла ёлку-вечарыну — для дзяцей i дарослых.

Праграма была гэткая: прывітальнае слова гр. А. Анішчыка, дэклямацыі беларускіх вершаў, дзіцячы хор, лявоніха, падарункі „св. Мікалая“ i скокі.

Народу сабралася больш пайтары сотні. Паліцыя не магла ра-

біць перашкоды, бо ня было за што ўчаліцца. Присутныя (амаль з усяе воласьці) захопленнем слухалі дэклямацыі. Прыгожае, магутнае, роднае слова, здаецца, душу разрывала сваім адухоўленым зместам. Родная песня, сваей мілагучна-мягкай мелэдыйнасьцю, усьцішвала боль душы. Адным словам, было каму i было чаго слухаць. А як прыгожа было глядзець, як малыя дзеткі ў шэсьць пар пайшлі нашу родную лявоніху! Некаторым старэйшым было сорам, што так не патрапяць... Пасья прышоў „св. Мікола“ з падарункамі. Колькі сьмеху было, калі якой фанабэрыстай дзёўчыне падаў скрыначку пудры... з попелу!... Колькі рогату, калі хлопцам, што любяць падпіць, падаў „св. Мікола“ бутэльку вады! Урэшце пад музыку 2 гармонікаў i скрыпкі распачаліся скокі, якія трывалі да 3 гадз. ночы. Шырокім рэхам разышлася чутка аб нашай ёлцы па ўсей ваколіцы. Старэйшы.

Ab kursach dla „społeczno-oświatowych przodowników“.

U Wilni, niadaŭna, zarhanizawany polskija kursy dla „społeczno-oświatowych przodowników“. Aficyjalna hetyja kursy jość pad apiekaj „Związku Polskich Osadników“. Meta kursaŭ — padhatawać maładych biełaruskich chłopcaŭ da pašyreńnia pasiarod biełarusau polskaj kultury. Słowam, polskija asadniki choć zabić sabie pamacnikoŭ dziela pašyreńnia pa našym Kraju polšczy.

U sprawie hetych kursaŭ, našaja redakcyja atrymała piśmo hetkaha źmiestu:

„Wilenski sajuz polskich asadnikaŭ abwieściŭ, praz instruktaŭ polskich arhanizacyjaŭ u Wilenščynie, što arhanizuje kursy dla „społeczno-oświatowych przodowników“, jakija buduć trywać praz 3 miesiacy. Kursy hetyja majuć internat, dzie kursantaŭ kormiać, dajuć kwateru, myjuć bialło i dajuć myćcio ŭ łazni. Za hetyja rośkaży z nawukaj — za try miesiacy — treba zapłacić tolki 14 zł. Kursy adbywajuca ŭ Wilni. Kożny kursant maje 82 proc. źniżki za prajezd u Wilniu i nazad. Dahodnaja staćcia — 14 zł. prażyć 3 miesiacy, paznać Wilniu i dawiedacca, što choć asadniki zabić praz našych chłopcoŭ!

Pačali padawać padańni — wyjawila achwotu na kursy kala 90 chłopcoŭ. Pryniali — 35.

Woś uжо hetyja 35 i wučacca na asadnickich kursach. Jość miż imi świedamyja biełarusy, jość i niaświedamyja; niaświedamyja ŭświedamlajuca ad świedamych. Našyja chłopcy ŭsiudy robiać swaju, biełaruskuju, rabotu — buduć rabić i na hetych kursach.

Užo kursanty wiedajuć, što asadniki na hetych kursach choć ich

Paštowaja skrynka.

J. Kancawy. Dziakujem, karystajem.

Barykajciesia, złybady pieramożam! Matusiewič. Za pryslanaje dziakujem, wykarystajem. Wielmi dobra, što Wy kożny miesiac budziecie prysylać wiestki. Sprawu palahożim, — wysłem zaraz da Was piśmom.

Dubnik. U katalickuju arhanizacyju wypisywajcie „Chryścijanskiju Dumku“.

Painfarmawany. Ab uzhadawańni ŭ biełaruskaj filii dziaržaŭnaj himnazii ŭ Wilni my niazar uжо pisali. U hetaj sprawie niachaj bački žwiartajuca ŭ Bačkaŭski Kamitet himnazii. U sprawie ŭzhadawańnia ŭ hetaj himnazii i ŭ internacie rabiecie farmalnyja zachady. My i nia dumali kaho kolečy dziela prapahandy wystaŭlać. U nas chapaje ludziej stojkich i adwažnych, z trusami my nie zajmajemsia; karespandentaŭ u nas uściaż prybywaje, a kali trusy chawajuca, dyk tudy im i daroha.

Babaryka. Skarystajem, premiju wysłali, hazety pasylajem pastaromu.

Mak. Premiju Wam pasłali, piščyie da nas stała: budziecie našym karespandentam Mikałaj D. Atrymali, dziakujem, skarystajem, ale skaracišy i nia ŭsio, bo nawał karespandencyjaŭ.

Paddubič. Atrymali, dziakujem. Pakulšto konkretnaha adkazu nie dajom.

Siwieńki. Karespandencyju atrymali. Wysylajem Wam premiju, jak karespandentu.

Jermakowič i Serafinowič. Douhaje piśmo atrymali, wykarystajem — paprawiŭшы nadrukujem, piščyie bolš.

Bielatko. Hazety pilnujcie na poście sami; kalendaraŭ uжо niama; pierakazy my rassylali, a kali nia majecie, kupicie na poście, — kaštuje 1 hroš. Piščyie, što čuwać u Was.

Čytač „B. K.“ Atrymali, dziakujem skarystajem.

Prusutny. Dziakujem, karystajem. Wam u hurtok pasylajem 25 ekzemplaraŭ hazety; daručajcie siabrom hurtka, atrymali na hazetu 3 zł. čakajem bolš.

Hapanowič-Babaryka. U sprawie abnowy B.Ch D. atrymali, skarystajem; sprawadzać drukujem.

Pupin. Atrymali, dziakujem, budziem karystać. Piščyie wy prozaj, bo wiejšy Wašyja nie nadaiucca da duku.

Z Domašewičaŭ. Karespandencyju nadrukujem. Hazetu wypisywajcie, bo tak pasylać nia budziem.

Zabierdaniŭ. Dziakujem, wykarystajem. Prysylajcie prostym piśmom — taniej. Sp-čyk u. Wy możacie pisać, prysylajcie choć čas-ad-času, ciapierašniaje wykarystajem. Hazetu Wam pasylajem za karespandencyi.

Z Mondzina. Ab jołcy drukujem. Čhto nia wypisaŭ da 1 h.m. našaj hazety, wysylańniu jaje spynili, niachaj wypiswajuć ciapier.

M i m i. Atrymali, dziakujem, skarystajem. Hazetu Wam pasylajem u hurtok. Prawapisu nia možam prysłać, bo heta nia našaje wydańnie. Kupić — wypisać mo na z kniharni.

Red. čas. „Ниви“. Nr. 1 i 7 z 1934 h. „Biel. Krynicy“ skantiskawany.

KATALOG biełaruskich kniżak na žadańnie wysylajecca DARMA.

Adrasawać: Biełaruskaja Kniharnia „PAHONIA“ Wilnia, Zawalnaja 1—1.

napchnuć polšczynej, kab našyja chłopcy, wiarnuŭšysia z kursaŭ, palanizawali swaich susiedziaŭ, swajakoŭ i znajomych. Ale hetak nia budzie! Našyja chłopcy palanizatorami nia buduć!

Tłumačeńni tut lišnja — ŭsio wyrazna i jasna.

Dr. Stanisłaŭ i dr. Jadwiha Hrynkiewičy.

Sibirskaja jazwa

(Čornaja karosta — Anthrax-Wuhlanka).

Chwarobu henuju wyklikajuć bakteryi, što znachodzjacca ŭ wyparažnieńniach i krywi chworaŭ żywioŭ. Chwarejuć na sibirskuju jazwu ludzi i żywioŭ.

Z żywioŭ najchutčej chwarejuć awiečki, rahataja żywioŭ, koni, mienš niebiaśpiečnaŭ jana kozam, zusim redka chwarejuć świńni, tak sama katy i sabaki dawoli redka chwarejuć.

Žywioŭ maładaja, albo abniadužaŭšaja dziela tych ci inšych pryčynaŭ, chwareje chutčej. Asabliwa tutaka niebiaśpiečnaŭ chwaroby strawatraŭčaha aparatu, katory straŭnika, kišok, prastuda. Chwaroba pierachodzić nie z adnaje żywioŭ na druhuju biezpasiarednia a bliskaje susiedztwa wažnaje tolki dziela taho, što wyparažnieńni żywioŭ chworaŭ mohuć lučyć u pašu zdarowaje i hetkim čynam iduć z pašaju ŭ straŭnik zdarowaje, a stul chwaroŭba. Časta znoŭ haspadar skuru zabitaŭ abo zdochšaŭ żywioŭ wiešaŭ abo adrynie abo chlawie i kroŭ ściakajuć moža lučyć u pašu. Zaraza he-

naja moža być i na pašbiščy, asebliwa na bałocie, abo na łuhoch, jakija zaliwajuca wadoju. Wiedajem, što najchutčej zaraza raspaŭsiudžywajecca tady, kali reki wyliwajuć, h. zn. wiasnoju, i pašla wysychajuć. Žywioŭ tady jeść trawu, na kareńniach jakoŭe buduć bakteryi.

Bakteryi mohuć lučyć i z wadoju, kali ŭ wadzie budzie hnoj ad chworaŭ żywioŭ, abo kali wada wypałašča padlinu zakapanuju ŭ ziamli. Nat i hlyboka zakapanaja padlina moža być niebiaśpiečnaŭ, dziela taho, što lisicy ci sabaki kapajuć jamy raznosiać častki zaražanyja na pašbišča. Daždžawyja čarwiaki mohuć spryčynicca da zarazy. Bywaje znoŭ, što wialskowy weterynar puskajuć kroŭ chworym papekaje pašu, abo znoŭ, nie ačyścišy naža, kola im zdarowych i zaščaplaŭ hetkim čynam chwaroŭba. Dziela takich pryčynaŭ, najlepš było-b padlinu spalić, kali tolki padazrawajem, što lučyła ŭ wakolicu sibirskaja jazwa.

Čhto škaduje skury abo wałošsia, dyk treba dobra ich wydezynfekawać, kładučy ŭ raščynu hryzučaha wapna da harbawańnia najmienš na 12—17 dzion. Miase-ž treba biazumoŭna spalić, tutaka ni jakaje wendžańnie ci inšyja zachady nie pamohuć Sibirskuju jazwaju moža zarazicca niatolki

żywioŭ. Chwareje na jaje i čalawiek. Najčašcieŭ jaje bačym u pastuchoŭ, raźnikoŭ, skuradzioraŭ, harbaroŭ, rabotnikaŭ u fabrykach ščotak i inšych.

Zarazajuca ludzi cierz straŭnik, cierz orhany dychańnia i cierz skuru. Najchutčej zarazicca tady, kali na skury buduć badziulki, rany. Robicca tady huzioŭ pad skuraju. Huzioŭ chutka raście i zawiēcca karbunkulam, abo čornaju karostaju.

Chwaroba na skury jašče nia nadta strašnaja. Horš, kali hetki čalawiek, nia wymyŭšy ruk, siadzie jeść. Adnačasna sa strawaju bakteryi lučajuć u straŭnik i prychodzić da ahułnaje zarazy, jakaja zaŭsiody amal kančajecca śmierciaju.

Inšy jašče ślach, jakim možna zorazicca, heta buduć orhany dychańnia. Bakteryi, lučyŭšy z pylam u lohki, wyklikajuć zapaleńnie lohkich, chwaroŭba amal nie zaŭsiody śmierotnuju.

Jašče treba było-b pomnić, što muchi siadajuć na padlinu, ci nat i na chworuju żywioŭ, mohuć pieranośić na sabie bakteryi.

Wiedajuć, jakimi ślachami chwaroŭba raspaŭsiudžywajecca, lohka možna dahadacca, jak z jeju zmahacca. Lekawańnie samoŭe chwaroŭba amal što zusim niemahčymaje. Wažnaje, kab nie zachwareć. A tutaka adno najwažniejšaje — heta čyścińia.